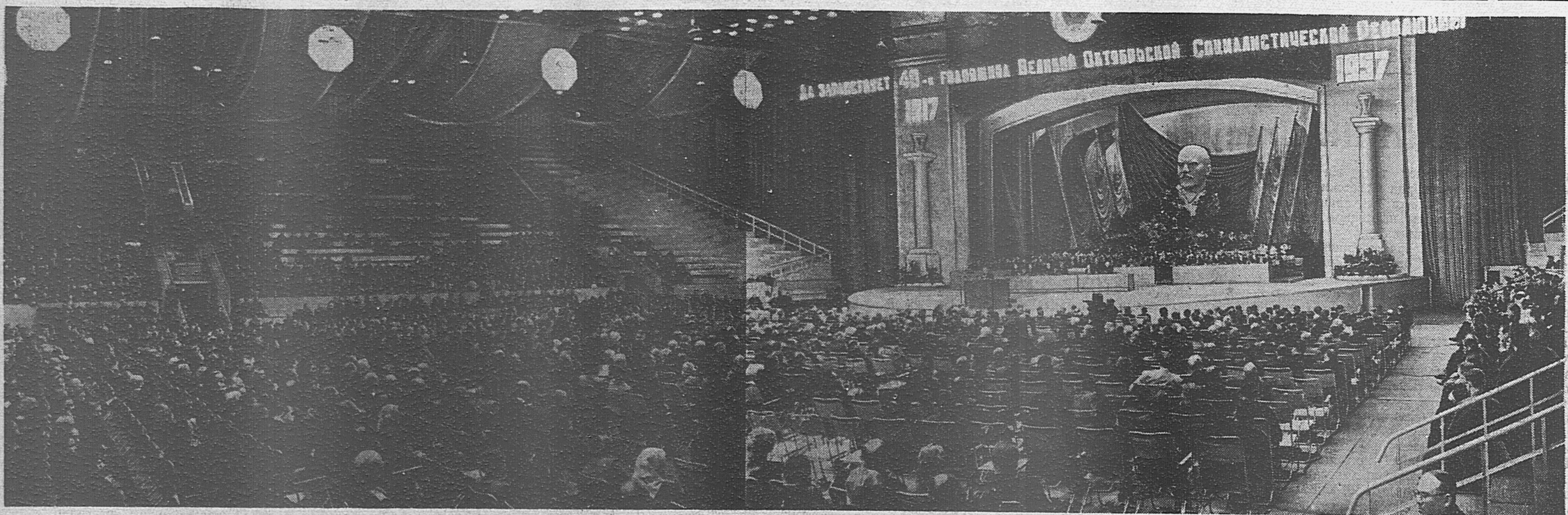
Масса а мехкашкара пролетараш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областен комитета а Шолжа-гІалан горкома а, Нохч-ГІалгІай АССР-а оргкомитета а Шолжа-гІалан къахьегамхой депутатий Совета а орган

Кхаьра
13
Ноябрь
1957 шу
№ 38 (2153)
Мах 20 кеп.

Дегаш гІоздаьннеи санкъердамеи дездир советски адамаша а дерригача дунен тІарча къахьегамхоша а Сийлахь-боккхача Октябра 40 шу дуза ди.

Москва. 6 ноябрь. 1957 шу. Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцен 40 шу дизарна хетаяь СССР-а Лакхерча Совета Юбилейни сесси. Союза Советен къамий Советеи цхьан йола заседани.
Сурта тІа: заседане зала чу. В. Соболеван, В. Егорован сурт. Фотохроника ТАСС.

Советски Союза халкъашка

Советски Социалистически Республикай Союза Лакхерча Совета кхайкам

Деза новкъостийн доттагІийн, Советски Союза гражданаш!

Советски Социалистически Республикай Союза Лакхерча Совето дегачура дІайха моаршал хоат шуга Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революцен сийлен шовзткъа шу дизар дерригача халкъий цІай дездарца.

Шовзткъа шу хьалха Владимир Ильич Ленин керте а латташ Коммунистически партен кулгалца вай мехка болхлошеи ахархошеи гоама бола буржуазно-помещикий лоаттам дІабаьккхар, шоай бе деллар политически Іаьдал, дунен эгара хьалха хьайир боккъонца адамий йола социалистически паччахьалкхе. Сийлахь-йоккхача Октябрьски революцес къахьегамхой котъювла социализм хьалъяра шерача наькъа тІа баьхар, цар низ бола творчески низаш сома даьхар. Социализмах йола адамий сийрда уйла исторен чухь эггара хьалхах кхоачашйир.

Октябрьски социалистически революци, СССР-е социализм хьалъяр, Сийлахь - боккхача Даьхен тІем тІа котдалар — уж я дунен тІа исторически лоархІам болаш йола йовргйоаца советски адамий карагІъяьнна майралаш.

Советски адамаша турпалера къахьегарца хьаяь советски общество сийленца чакхъяьлар исторически тоххама, хІаьта ше капитализмал тІех хилар хьа а хьекхар. Цун чІоагІало мелъе матанзар цхьаккха а низа, арарча а чурча а моастагІаша де мел гІийртачоа. Исторически лоацача хана цхьан хана тІехьа йиса хиннача Россех советски лоаттам хиларца сийлахь — боккха индустриальни-колхозни мохк хилар.

Хьажал Советски Союза карта тІа, йовзаргйоацаш миштта хувцаеннай вай Даьхе. Советски Іаьдал долча шерашка хьаяь мехка я листта ухкаш заводаш, фабрикаш, электростанцеш, цІермашиниййи автомобилийи наькъаш, шахташи рудникаши, колхозаши, МТС-ши, совхозаши. Листа хьунаш йолча сибирски тайге, Средни Азен яІайхача гІумараш тІа, Заполярни тундре, Кавказа лоаман довкъашка хьахиннай промышленни йоккха центраши керда городаши. Волга тІаи Днепра тІаи СибрегІан низ болча хиш тІаи хьал а яьй хьалъеш а латт эггара йоккхатІа йола электростанцеш. Нахца баьхача баьцаш яьннача Казахстанеи Алтайи аренашка ка баьккха листа кІин кхаш да.

ЦІаккха а ца хиннача тайпара тоалуш лакъеннай Советски Союза халкъий социалистически культура, цар искусствои литературеи. Шерреи толамаш доахаши дегІадоагІаш латт адамаша дешар Іомаделга. Хила дезача тайпара сийдолаш да социализман хьалхле лелаю советски Іилам. Атомни энерги хьаяра къайленаш а яйза вай Іилманхой Іилман дуккхача областашка капиталистически мехкел хьалха баьннаб. Советски Союзо эггара хьалха хьаййир континенташта юкъера баллистически ракета, адамашта дагадаьллар — дунен эггара хьалха хьаяь Лаьттан спутникаш сигала йохийталга кхоачашдир, из дарах дунен Іилман рузкъа керда сийлахь-доккха хІама дарца дІаьхий а дир. Тийша хила мегаргва, советски Іилманхоша керда Іалаьмате дика хІамаш хьаделларца а хьадарца а вай Даьхе цкъа йовзийта ца Іеш дуккхаза сийленца дІайовзийтарг хиларах.

Социализм котткъяларах хьа а хилар чІоагІ а елар советски обществон морально-политически цхьоагІо, болхлой классеи колхозни ахархойи союз — советски лоаттама лард. ВІаший доттагІал долаши социалистически интернационалистически хьалкхебаь эрсийи, украинцаши, белорусаши, узбекаши, казахаши, гуржийи, азербайджанцаши, литовцаши молдаванцаши, латвийцаши, киргизаши, таджикаши, армянаши, туркменаши, эстонцаши, автономни республикайи областийи халкъийи бІаьшерашка цхьана хургболаш вошал дола дезал хинна, цхьоагІо йола сийлахь-доккха социалистически къамаш хинна дахаш да.

Октябрьски революцес мехка доалла къахьегам оттабир, хІаьта къахьегама саг — ший даьхен да, керда ираз хьакхоллар вир. ХІанз СССР-а а иштта социалистически кхыча мехкашкарча а опытах бакъдолаш дІадовзийтад марксизман-ленинизман сийлахь-доккха бакъдар — болхлой класси цун Коммунистически партии керте латтача адамаша эксплуататораши наха даьр дуараши боацаш общество хьае могаргдолаш хилар. Социалистически хувцамаш хиларах хьалкхийра керда саг, истори сакхеташи активнии хьадеш вола, доазув доацаш коммунизман гІулакха мутІахьа вола саг.

Социализмо низ боллаш детІадоаладу производительни низаш, къахьегамхой вахара а культурни а хьал ца хаддаш лакхду. Советски Союзе шерагара шерга лакхлу национальни пайда, лакхлу болхлойи гІулакхерча наьхеи реальни алапийи колхозни ахархоша боаккха пайдеи, дукхагІа хул паччахьалкхено социальни культурнии гІулакхашта дІаухийта ахча, ворхІ а ялх а сахьата болх бергбола ди оттадеш латт. Советски адамаш тахан селханчул дикагІа дах, хІаьта кхоана тахан дахачул дикагІа дахаргда. Шеко йоацаш шоай кхоанарча денах советски нах тешаш хилар — социализмо яьхача лоархІамерча коталонех цаІи из тІех хилари да.

Советски Даьхенна хьалхашка хьаеллалу керда Іалаьмате йоккха перспективаш. Вай баьччаси хьехархочои В. И. Ленина 1917 шу долаш а оттадаьдар хьалхле лелаеча капиталистически мехкашта экономически гІулакха тІехьа кхера а хьалха довлара а исторически декхар. Советски Іаьдал долча шерашка вай мохк гаьнна хьалхашка баьннаб. ТІеххьарча шерашка, Коммунистически партен XX-ча съезда соцамаш кхоачаш деш, советски адамий производительни низаш дегІадоаладарца Іилмеи техникеи сихха хьалхадаккхарца тІех дегІадаьккхача капиталистически мехкашта сага сих продукци арахецара тІехьакхера а хьалхадовлара а декхар гаргарча хана практически кхоачашде йиш йолаш да.

Коммунистически партеси Советски пачхьалкхенои кийчъеш йолча СССР-а халкъан боахам дегІабара перспективни плано лерхІ экономикан ерригa отраслеш дегІаяр. Промышленностен кертера отраслеш 2—3-за дегІаяро а юрта боахам лоархІаме лакхабаларо а вІаштІехьадоалийтаргда гаргарча шерашка адамий вахара хьал-торо лоархІаме тоае, хадданза лакхлуш дола советски наьха материальни культурни хьашташ диззагІа Іалащде.

Вай мехка дикагІа йолча колхозий хьокхамца боаржабелар дерригхалкъан болам — гаргарча шерашка сага сих кийчдеча дулхахи, шурахи, даьттахи Американ ВІашагІкхийттача Штаташта тІехьакхера декхар кхоачашдара тІехьа. Низбола индустри боккха механизированни юрта боахами вІашагІбеллача Советски Союза йиш я хІанз адамашта эшаш дола товараш арахецар сихха детІадоаладе, кхачан продуктех, барзкъах, когий гІирсах тайп-тайпарча кІадаех, мебелах, кхыдолча товарех адамаш Іалащде. Лоацачча хана йиш я вай мехка нах чубаха цІенош тоъала ца хилар дІа а даьккха, массава а цІеношца Іалашве.

НизболашагІа долча капиталистически мехкашца экономически яхь йоаржаеш, советски халкъ тешшаме хьеж ший тІехьаленга. Вай оагІонгахьа йоккхий совленаш я — боахама социалистически система, боахам планащца лелабеш хилар, хІаьта экономика дегІаахара лакха темпаш. Вай оагІонгахьа миллионаш хулча адамий кхоачулургйоаца инициатива а, творчески активность а я.

Іалаьмате доккхий да Советски Іаьдал латтача 40 шера вай даьха толамаш. Советски общество хьалъяро доккхий экономически а политически а а хувцамаш дир вай мехка вахара юкъе. ЧІоагІагІа лакхбувлаш латт адамий кхетам, шерагІа а йиззагІа а дегІаухаш я боккъонца халкъан Іаьдал дола социалистически демократи. ХІанз вайна хьалхашка латт декхар — вай заман сийлахь-йоккха идея йола коммунизм хьалъяр.

Фуй из советски адамаша хьалъеш йола коммунизм? Коммунизм — «хІаранегара — хьинарга хьежжа, хІаранена — эшарга хьежжа» яха принцип кхоачашъе йиш хургйолаш производительни низаш, Іилма, техника дегІадена, хІаьта общественни рузкъа дийба дола тоаенна йола общество я. Наьха хьинар тайп - тайпара дегІадарга хьежжа, цар коммунистически кхетам лакхабаларга хьежжа адамий культура а боккъонца сийрда я. Даим чІоагІулургда беррига къахьегамхошта дола ираз дола вахар.

Фу хургда дунен чу цул нийсагІа а лоархІамегІа а? Фу оттаде йиш я реакционни буржуазе цу гІулакха духьал? Юха ца соцаш болхлойи ахархойи боацабар, герзаш Іоадар, дегІаухаш дола налогий дукъ, керда тІемаш, кризисаш, болх ца хилар, даиман тешам байна хилар, кхоанарча денах кхераш хилар.

Ткъаьи итт шу гаргга дунен чухь социалистически мохк шецаІ мара боацаш, Советски Союза тІа арахьара латара кхерам лаьттаб. Из ха дІаяьннай. Дукха ха я СССР капиталистически пачхьалкхений океана юкъе социализма гІайре йоаца. ХІанз Советски Союзаца сийлахь-йоккха Халкъан Китай я, Европан а Азен а деррига социалистически мехкаш да. Социализмах 950 миллион совгІ нах юкъе бола дунен система хиннай. ЛоархІаме дегІаденад, шерденнад, чІоагІденнад СССР-а къахьегамхошеи дунен дерригача мехкашкарча къахьегамхошеи вІаши леладу гІулакхаш.

Шовзткъа шера Советски мехко, тайп-тайпара общественни системашца цхьан яхара хьакъехьа йолча ленински принципца кулгал а деш, хадданза масса хана лелаяьй, хІанз а лелаю машар, доттагІал лоаттадара, хІаьта дерригача мехкашка вІаши пайдане дола экономически культурнии гІулакхаш леладара политика. Советски пачхьалкхе кхы дІахо а ший низ кхо ца беш, машар чІоагІбара а лоарабара а тІехьа латтаргъя. Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революцен коталонаш лораеш, советски адамий хьаьнала къахьегам а вай Даьхе а лораеш латт сий долаш, халкъанца айхха дувзаденна долаш, адамий йоакхоа безам шоашта гонахьа болаш дола Советски мехка низбола ТІема Низаш. Цар низа кертера хьаст уж вІашагІдехкар, царна кулгалдер, уж хьалкхедаьр вай Коммунистически парти йолга да.

Вайна дукха езаш йола вай Даьхе ший низаш а творчески хьинар а тоадаларца духьал йода Сийлахь-боккхача Октябра шовзткъа шу далара. Коммунистически партес — советски адамий еррига коталонаш вІашагІъеххача баьччо, тешшаме хьалхаккхувл из коммунизмага. Коммунистически парти — вай адамий кхетамерча гІулакхий са а хьоа а ба, коммунистически обществон сийлахь - воккха зодчи ва.

Хьамсара новкъостий, доттагІий, даьхой!

ХьатІадоагІаш дола Советски пачхьалкхен шовзткъе иттлагІа шераш вай еза социалистически Даьхе кхы а сийрдатІа яргйола шераш хилда. Дерригхалкъан социалистически яхь айялара тІехьа! Мехка боахам а культура а тоабара, советски адамий хьал-торо тояра кхы а йоккхагІа йола коталонаш яхара тІехьа! Дерригача дунен тІарча машара тІехьа! Кхы а кхотаденнагІа гулдергда вай воай мугІараш Советски Союза Коммунистически партенеи цун ленински Центральни Комитетаи гонахьа!

Даькъал хилда Сийлахь-боккхача Октябра шовзткъа шу дизар!

Сийле хийла турпален советски халкъа — коммунистически общество хьалъечун!

Марксизма -ленинизма эшалургйоацача байракхаца, Коммунистически партес кулгалдарца—коммунизм котъяларга гІо!

Советски Социалистически Республикай Союза Лакхера Совет.

Москва, 1957 шера 6 ноябрь.

СССР-а Лакхерча Совета Юбилейни Сесси

Вай Даьхен столица—Москва, 1957-ча шера 6 ноябре. В. И. Ленина цІерагІ йолча Центральни стадионера спортан Дворец дезача денна кийчъяь яр. Іалаьмате йоккхача зала чухь сценана тІагІолла йоагача лампашца яздаьдар 1917—1957», шерий таьрахьаш а «Даькъала хилда сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцен 40 шу дизар» яха дешаш а. ЦІеча байракхашта юкъе гІолла, гонахь увттадаьча зизашта юкъе лакха айдаь туш дар эггара йоккхатІча революцен баьччан, из вІашагІтехачун — цІаккха лергвоацача Ленина скульптурни портрет. Вай Даьхен вежарий доттагІлен белгала йола Советски Союза герб, пхийтта Союзни республикай пачхьалкхен байракхаш а гербаш а кура лепаш дар залан пенаш тІа.

Іуйрана итт сахьат доалаш партерашкарча моттигашка Іаховша болалу депутаташ. 10 эзарнел совгІ болча хьашаша хьалйизаяр трибунаш. Укхаза дакъа лоацаш бар эзараш бола Москвера болхлой, столицерча интеллигенцен викалаш, Советски эскара, флота тІемахой, колхозникаш, Октябрьски штурм еш хиннараш — сийдолча ленински гварден ветеранаш. Укхаза бар Европан а Азен а социалистически дерригача мехкашкара бахкийтараш, капиталистически мехкашкарча вежарашха йолча коммунистически а болхлой а партей викалаш, доазал дехьара кхыйола делегацеш а. СССР-а пачхьалкхен лакхерча органа дезача денна хетаяь йолча заседане доазол дехьарча дуккхача а делегацеша дакъа лоацаш белгалбоаккх Октябрьски революцен интернациональни а дерригдунен-исторически лоархІам.

Председатела истола гонахьа хайша бар — Союза Совета Председатель депутат П. П. Лобанов, Къамий Совета Председатель депутат В. Т. Лацис цар заместителаш — депутаташ А. А. Лебедев, Н. Е. Авхимович, М. Султанова, П. Г. Тычина. Президиуме а ложашка а гучабаьлар Коммунистически партен а Советски правительствон а кулгалхой новкъостий Н. И. Беляев Л. И. Брежнев, Н. А. Булганин, К. Е. Ворошилов, А. В. Куусинен, А. И. Микоян, М. А. Суслов, Е. А. Фурцева, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, П. Н. Поспелов, Д. С. Коротченко, М. Г. Первухин, СССР-а Лакхерча совета Президиуман членаш, министраш.

ССКП-ни Советски правительствони кулгалхошца цхьана моттигаш дІалаьцар доазол дехьара яьхкача делегацей кулгалхоша — Китайски Коммунистически партен Центральни Комитета Председательи Китайски халкъа Республикан Председательи волча новкъоста Мао Цзе-дуна, Албански къахьегама партен ЦК хьалхарча секретаро новкъоста Энвер Ходжас, Болгарски Коммунистически партен ЦК хьалхарча секретаро новкъоста Живков Тодора, Венгерски социалистически болхлой партен ЦК Хьалхара секретарьи Венгерски революционни болхлой а ахархой а правительствон Председательи волча новкъоста Янош Кадара, Вьетнама Демократически республикан президенти къахьегамхой партен ЦК Председательи волча новкъоста Хо Ши Мина, Германски социалистически едини партен ЦК хьалхарча секретаро новкъоста Вальтер Ульбрихта. Корейски Къахьегамхой партен ЦК Председательи КНДР Министрий кабинета Председательи волча новкъоста Ким Ир Сена, Монгольски Халкъа-революционни партен ЦК Хьалхарча секретаро новкъоста Дашийн Дамбас, Польски объединении болхлой партен ЦК хьалхарча секретаро новкъоста Владислав Гомулкас, Румынски болхлой партен ЦК Политбюрон члени Румынски халкъан Республикан МинистрийСовета Председательи волча новкъоста Киву Стойкас, Чехословакен Компартен ЦК Хьалхарча секретаро новкъоста Антонин Новотнес, Югославен коммунистий Союза ЦК Исполкома члени Югославен Союзни Исполнительни вечан председатела заместительи волча новкъоста Эдвард Кардела, Французски Коммунистически партен генеральни секретаро новкъоста Морис Тореза, Итальянски Коммунистически партен генеральни секретаро новкъоста Пальмиро Тольяттес, Австрен Коммунистически партен Председатело новкъоста Иоганн Копленига, Великобританен Коммунистически партен исполкома председатело новкъоста Гарри Поллита, Германски коммунистически партен ЦК Хьалхарча секретаро новкъоста Макс Раймана, Испанен Коммунистически партен ЦК генеральни секретаро новкъоста Долларес Ибаррурес, Инден Коммунистически партен ЦК генеральни секретаро новкъоста Аджой Гхоша, доазол дехьарча кхыча делегацей кулгалхоша а.

Коммунистически партен а Советски правительствон а кулгалхой, доазол дехьара яьхкача делегацешта керте латтараш чІоагІа тІоараш деттарца моаршал хоатташ тІайийцар залачу гулбенна хиннача наха, берригаш хьалгІовттарца сий ду.

Председатель волча депутата П. П. Лобановс хьаелаш лоацца къамаьл дарца хьайийлар СССР-а Лакхерча Совета шинна а палатан заседани. Сийлахь-йоккхача социалистически революцен 40 шу дизарах лаьца доклад е дош делар Советски Союза Коммунистически партен Центральни Комитета хьалхарча секретара новкъост Н. С. Хрущевна, гулбеннараша боаккхача безамца тІайийцар из.

Советски Союза Коммунистически партен Центральни Комитета пленумах бола

Информационни хоам

Укх шера Октябрь бутт йистебоалаш Советски Союза Коммунистически партен Центральни Комитета Пленум хилар.

Пленумо дийцар Советски эскареи флотеи партийно-политически болх тоабар.

Тахан кепа теха арабоаккхаш бола соцам бир Пленумо.

Пленумо н. Г. К. Жуков дIаваьккхар ЦК Президиума членаштеи ССКП ЦК членаштеи юкъера.

Советски эскареи флотеи партийно-политически болх тоабарах бола

ССКП ЦК Пленума соцам

Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа дунен исторически котало яккхарца Советски Союза ТIема Низаша шоай доккха декхараш кхоачаш а дир СССР халкъий шоашцара безами тешами сийленца кхоачаш а бир.

ТIом дIабаьннача тIехьарча шерашка Коммунистически партеси Советски Правительствоси йоакхо ярца, халкъа юкъара боахам дегIабарца, еза промышленности, Iилами, техникеи дегIаярна йоккхий коталонаш яхарца, СССР ТIема Низаш дегIадоагIаш кердача кхы а лакхатIча лагIа тIа даьннад, уж кийчдаь да хIанз йолча тIема еррегача техникацеи герзацеи, царца да атомнии термоядерни герзаши ракетни техникеи. Эскарий политико-моральни хьал лакха латт. Эскареи Флотеи командни политически кадраш доазув доаццаш мутIахьа я ший халкъа, Советски Даьхена, Коммунистически партена.

Дунен мехкашта юкъера гIулакхаш чоалхане хиларо, керттерча капиталистически мехкашка герзаш кийчдар сихдаларо, вай Даьхе лорае езаш хиларо, командирашкареи, политорганашкареи, партийни организацешкареи дIадех дIахо йодача хана а кIаьд ца луш эскараш тIом бе кийча хилар тоадар, лични состава юкъера воински дисциплина чIоагIъяр, Даьхенна Коммунистически партена мутIахьа болаш из хьалкхеяр, тIемхой вахара эшаш мел долча хIаман йоакхо яр.

ССКП Пленумо лоархI, уж декхараш кхоачашдарна вай ТIема Низий тIема низ чIоагIбе, лични состав Коммунистически партенеи Советски Правительствонеи тонахьа кхотаде, тIема гIулакхдераш Советски Даьхенна доазув доаццаш мутIахьа хилара, СССР халкъашта юкъе доттагIал хургдолаши пролетарски интернационализмацеи хьалкхебе безилга Советски эскаререи Флотереи партийно-политически болх дIахо тоабар боккха лоархIам болаш хилар. Из иштта дале, партийно-политически болх лелабара юкъе хIанз а цIенхоштта дола кхоачам боацараш да, цхьайолча хана цун нийса лоархIам а бац.

ССКП XX-ча съездо партенеи халкъанеи хьалхашка оттадаь декхар да: вай хана йолча техникацеи Iилмацеи нийса вай оборона лелаяр, вай социалистически пачхаьлкхе кхерамах лораелга Iалашдар. Из декхар кхоачашдарна командиращца - единоначальникащца цхьана лоархIам болаш я Эскареи Флотеи ТIема Советаши, политически органаши, партийни организацеши. Цар массане а чIоагIеи ца хаддаши дIачакхъяха еза Коммунистически партен политика.

Вай Эскареи Флотеи низ чIоагIбу керттера хьаст ба уж вIашагIтохаши, цар кулгалхои, уж хьалкхебеш советски обществон кулгалдеши царна никъ хьехаши бола низ — Коммунистически парти хилар. Массаза а дага хила деза В. И. Ленина аьннар: «ТIема ведомствон политика еррига кхыча ведомствайи учреждений политика санна партес ший Центральни Комитетага гIоллеи из тIахьожаши телача нийсача юкъарча директивех лелаелга».

ССКП ЦК Пленумо белгалдоакх, укх тIехьарча хана мохк ТIемах лорабара Министр хиннача н. Г. К. Жуковс ТIема Низашта кулгалдара ленински партийни принцепаш телхадаь хилар, партийни организацейи политорганийи ТIема Советийи болх лаьгIбеш соцабара Эскараи ТIема-Форда Флотаи партеси, цун ЦК-си, Правительствоси кулгал делга дIадаккхара никъ лелабаь хилар.

ЦК Пленумо бакъдир Г. К. Жуковс шедакъа а лоацаш Советски Эскаре из ше мара ца лархIар леладе волавенна хиннилга. Товрде гIертарашеи подхалимашеи гIо а деш из хеставе болабелар лекцешцеи, статьяш тIаи, кинофильмашкеи, брошюраш тIаи, цун персонеи Сийлахь-Боккхача Даьхен тIем тIа цо даьри айдеш. Из дарца Г. К. Жуковна тоам барна харцахьа хьахьоккхар боккъонца дола тIема истори, долаш дола гIулакхаш, лоархIам бацар советски халкъо тIабахийтача Iалаьмате боккхача низа, Вай дерригача ТIема Низай турпален гIулакхий командирашеи политболхлошеи даьчун, фронтийи, эскарийи, флотийи командующей тIема говзала, Советски Союза Коммунистически парти кулгал дер а дог ураувттадер а хилара.

Партеси Правительствоси боккха лоархIам баьбар Г. К. Жуковс даьчун, Советски Союза Маршала цIи тилларца, Советски Союза Турпалхочун цIи диазза тилларца, дуккха а орденаш яларца. Боккха политически тешам беннабар цох: партен XX-ча съезде из хержавар ССКП ЦК членал. ССКП ЦК-с ЦК Президиума члений кандидаталла, хIаьта тIехьагIа ССКП ЦК Президиума членалла хержар из. Цхьабакъда, новкъ. Жуковс, кхоачам боллаш шийх партийность ца яллярах, ше даьр лакха лархIар харцахьа кхета а даь, В. И. Ленина вайна хьийха партийни эздел а доадаь вай халкъои цун ТIема Низашеи Коммунистически партен кулгалца яьха еррига коталонаш яьха, турпалхо ше цаI мара вац аьнна а лерхIаш чIоагIа телхаяьй ТIема Низашта кулгалдара ленински принципаш.

Из иштта хиларах партен шийха бенна тешам боабаьб цо. Советски Союза арахьарча политикан а мохк тIемах лорабара Министерствan кулгал дара а керттера декхараш кхетадарна авантюризмагахьа теIаш, политически чIоагIа воацаш деятель хиннав из.

Лакхе дийцар бахьан долаш ССКП ЦК Пленумо соцам бу н. Г. К. Жуков ССКП ЦК членашта а Президиума членашта а юкъера дIаваккха, ССКП ЦК Секретариата н. Жуковна кхы болх балар тIадиллар.

* * *

ССКП Центральни Комитета Пленум тешаш я, ССКП XX-ча съезда соцамаш кхоачашдеш партийни организацеша дIахо а шоай низаш вай социалистически паччахьалкхе лораяр чIоагIдарна тIадохийтарг хиларах.

(Берригаш раьза а болаш тIаийцаб Центральни Комитета берригача членашеи, Центральни Комитета члений кандидаташеи, Центральни Ревизионни Комиссен членашеи, ЦК Пленуме хиннача берригача тIема болхлошеи бехктоккхамерча партийнии советскии болхлошеи къоабал а баьб.)

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцен 40 шу дизара сийна амнисти ялара хьакъехьа дола

СССР Лакхерча Совета Президиума

УКАЗ

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцен 40 шу дизар дездеча иразерча деношка, паччахьалкхенна боккха кхерам боацаш дола телха гIулакхаш леладаьча граждатий кхел яйъе датахьа советски обществонна цар даь е дIахо социализм оттаеча дакъалацарца цIендарна а тешамерча къахьегаман вахара тIаберзарна а уж тIа а хьехаш, гуманизман принципашта тIа а дегIа, СССР Лакхерча Совета Президиумо **соцам бу:**

1. Кхаь шерага кхаччалца чубахка ха теха нах а чубахкарца ювзаенна йоаца кхы тайпа судамаш яь нах а мукъабаха.

2. Чубахка техача хана дукхалгеи кIезигалгеи ца хьожаш яр нах мукъабаха:

а) 8 шерал тIех ха яланза дола бераш долаш бола кхалнахи берагIа бола кхалнахи;

б) 60 шерал тIех ха яьнна маIанахи 55 шерал тIех ха яьнна кханахи;

в) 16 шерал тIех ха яланза бола кагий нах.

3. Кхаь шерал тIех чубахка ха техача наха, юхейисача ханах ах тIераяккха.

4. Укх Указа 1, 2, 3-гIчеи статьяшка белгалбаьха, Iобахьари бокъонаш йоаяри санна совнагIа ха тIатеха нах а хьалхагIа дукхагIа йола ха яьккха баьнна е ханал хьалхагIа мукъабалийта бола нах а дIахо ха яккха ца езаш мукъа баха.

5. Следствера дерригa делаши я Указ арадалалехь да а даь, законах кхаь шерага кхаччалца ха тоха а чуяккха ха тохарца дувзаденна доаца кхы тайпа таIазараш де а йиш йолаш долча судаша къоастаданза дисаьча харцахьарча гIулакхий делаши иштта укх Указа 2-ча статья тIа бийцача наьха делаши соцаде.

Я Указ арадалалехь да а даь. законах кхаь шерал дукхагIа ха тоха йиш а йолаш долча харцахьарча гIулакхий делаех аьлча судо мукъавоалийт суде вахар, нагахьа санна кхаь шерал тIех йоацаш ха тоха йоагIа аьнна суда хете, е напахьа санна судо кхаь шерал совгI чувалла ха тоханва ярг ца хилар соцадойя, — ах тIерайоакх чувалла тохаш йолча ханах.

6. Укх Указах мукъабалийта нахи хьалхагIа ха текха е ханал хьалхагIа мукъабалийта нахи суд яь хиннаргаш ма лархIа.

7. Амнисти ма хийла:

а) паччахьалкхен лоархIам болаш дола зений-зуламий хьакъехьарча Положене 1-ча раздела тIа белгалдаьха харцахьара гIулакхаш дарах, бандитизмах, сакхеташ саг верах, дов дарах, сакхеташ саг айн ваккхарах, хадданза хулиганство лелаярах, низагIа кхалнах хьувзабарах, доккхийча боарамашца социалистически рузкъаш лечкъадарах судамаш яьраштa;

б) шоззеи дукхагIеи судамаш яь хиннача къушта а шоззачул дукхагIа хьалхагIа судаш яь хиннача наха а;

в) ханал хьалхагIа мукъа а балийта юха а харцахьа гIулакхаш даьча наха;

г) шоаш ха йоаккхаш боахкача моттигашка е Iобахьийтача оттаяь режим кхоачаш ца еш болча лийцача наха.

8. Административни порядках таIазар де йиш йолаш дола харцахьа хIамаш я Указ арадалалехь даь бола гражданаш лийцачареи, гIодахи, кхыча таIазарахи мукъабаха.

СССР Лакхерча Совета Президиума Председатель
К. ВОРОШИЛОВ.

СССР Лакхерча Совета Президиума секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ

Москва, Кремль.
1957 шера 1 ноябрь.

Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революцен шовзткъа шу дизар

1957 шера 6 ноябре СССР-а Лакхерча Совета юбилейни сессе новкъ. Н. С. ХРУЩЕВС яь доклад

СССР-а Лакхерча Совета юбилейни сессе доклад еш, Н. С. Хрущевс СССР-а Лакхерча Совета Президиума а, Советски правительствон а, Советски Союза Коммунистически партен Центральни Комитета а цIерах Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцен шовзткъа шу далара сийна дIайха моаршал хаьттар Лакхерча Совета депутаташка, болхлошка, колхозникашка, СССР-а интеллигенцега, дунен масса оагIонашкара баьхкача доазол дехьарча хьаьшашка.

Октябрьски революцен шовзткъа шу даьннача дийнахьа, аьлар Н. С. Хрущевс, Советски Союза адамаша дерригача дуненга дIахьокх социализма исторически коталонаш. Вай мехка болхлой классо шийх масса хана а дерригдунен болхлой болама отрядех цаI лаьрхIай, хIаьта ший толамех масса а мехкий къахьегамхой котало лаьрхIай, империализма а колониализма а гIабаех адамаш мукъадахара сийлахь-доккхача гIулакхаца, керда, социалистически общество хьалъяра гIулакхаца ше лаьца дакъа а лоархI.

Октябрьски переворота исторически денош дагалувцаш, социалистически Даьхен сийдола никъ бувцаш, вай партес а, дерригача советски адамаша а, дерригача дунен прогрессивни адамаша а Iалаьмате боккхача безамца цIи йоах цIаккха лергдоацача хьаькъал долаш, коглургдоацача революционни денал долча къовсамхочун къахьегама наьха миллионий дог ураувттадаь а ураувттадеш а волча сага — Владимир Ильич Ленина цIи.

Шовзткъа шу хьалха империалистически тIема Iазап ийза, вай Даьхе экономика Iалаьмате чIоагIа еха хиларца халоловш, хIалак хиларна йистте латташ яр. Буржуазеси помещикашеи лелаеча политиках Росси империалистически оакхараша йийкъа а йийкъа, Малхбузен низболашагIа йолча паччахьалкхений колони хургйолаш яр. Меньшевикийи эсерийи партес гIо дора буржуазенеи помещикаштеи из тийшаьча балха политика дIаяхьа. ХIаьта цхьа парти мара яцар боккъонца бола патриотически революционнии низ хинна дIаэтта, болхлой класса а ахархой а хьашташ, дерригача адамий уйлаш лоархIаш а боккъонца уж лораеш а дIаэтта. Из яр сийдола большевикий ленински парти — вай заман хьакъал а, сий а, эздел а.

Коммунистически партен гонахьа айхха кхота а денна, тешшаме доладелар вай халкъ, адамашта ираз а сердал а хургдолчунгахьа — социализмагахьа никъ а буллаш. Из бар керда, историс тахканза бола никъ.

Н. С. Хрущевс аьлар, Россе пролетарски революци котъялар лоалацар империалисташта, хIана аьлча, Октябрьски революцех дерригача капиталистически мехкий пролетариата, колоний дерригача халкъий дог ураувттаду хьоккхам хиннадаь, из дар революцес дунен империализман еррига система йохаеш хIама тохар. Вай мехка адамаша бирса къовсам а лоаттабеш чIоагIйир Октябро яьха коталонаш.

Мехко шовзткъа шера хьабена никъ белгалбоаккхаш, Н. С. Хрущевс аьлар, капиталистически мехкаша го баь болаш, дунен империализмаца хадданза къовсам лоаттабеш, классови моастагIаша, юха ца боалаш, еш хинна духьаленаш йохаеш, Советски Союза къахьегамхоша Коммунистически партес кулгалдарца лоаццача исторически хана хьалйир социализм. Цар дерригача дуненна дIахьекхар, капитализма гIабаех мукъадаьннача адамий творчески низаш, хIама хьадеча боккхача къахьегамца доаржаденна низаш.

Дунен шоллагIча тIема кертера хало лайнар, адамаш фашистски низ-Iоткъама кхерама кIалхара дахара гIулакхаца доккхагIа дола дакъа лаьцар советски халкъ хилар белгал а даьккха Н. С. Хрущевс аьлар, цхьабараш-м цу католон лоархIам лохбе е хьоа ца е гIерташ бар. Цхьабакъда цхьаннена а могаргдац адамий кер чура, историн чура советски адамий сийлахь-йоккха котало дIаяккха. Н. С. Хрущевс белгалдаьккхар, дунен машар безача халкъаша гитлеровски Германенеи японски милитаризманеи духьаларча юкъарча къовсамца дакъа лацар а.

Цо аьлар, дунен шоллагIча тIемах котдовларах, Европан а Азен а цхьадола мехкаш социализм хьалъяра наькъа тIа довлар. ХьалхагIа цхьан мехка — Советски Союзе, кот а яьнна, хIанз социализмах дунен система хиннай. Вай, аьлар Н. С. Хрущевс, ираз долаш а да, гIоздаьнна а да советски халкъа лалла доагIаш ший сийдолча Коммунистически партес кулгал а деш, ялх бIаь миллион хула китайски халкъ, шоай коммунистическии болхлойи партеша кулгалдарца социализм хьалъеш доахкача масса а мехкий къахьегамхой хиларах.

Укх дезача дийнахьа дега чура доагIача баркала а моаршала а дешашца кхайк советски адамаш тха мехка болхлой класса а къахьегамхошта а цар социализм хьалъяра тIехьа а, машара тIехьа лоаттабу къовсам хьаллаьцача а, царна вежарий гIо даьча а масса мехкашкарча болхлой классага, къахьегамхошка.

Iалаьмате хала а чоалхане а бола социализм хьалъяра болх беш, йоах Н. С. Хрущевс, Коммунистически партес а Советски правительствос а кулгалдора социализм хьалъяра хьакъехьа йолча ленински хьаькъалерча планаца, хадданза дIайихьай мехка индустриализаци, юрта боахама коллективизаци, культурни революци чакхъяккхарах хинна партен политика. Из бар нийсагIа бола никъ. Из бар хала никъ. Социализм хьалъяра декхараш толаме кхоачаш хилар Коммунистически партеси Советски Iаьдалои шоай политика, Ленина яьххача бесса, дунен тIа эггара тамашийнагIа низ бола болхлойи ахархойи бохаргбоаца бувзам хьал а лаьца дIайихьандаь. Ленински къаман политика чакхъяккхарах СССР-е къамий доттагIал чIоагI деннад, историн чухь эггара хьалха кхоачашдаьд халкъашта юкъера экономическии культурнии хьакъехьа дола нийса доацараш дIадахара декхар.

Советски Iаьдал латтача шерашка мехка экономико яьха коталонаш Н. С. Хрущевс белгалйир дуккхача даьрашца. 1913 шерца нийсйича СССР-а еррига промышленностен валовой продукци 1957 шера 33-за лакхъеннай хIаьта производствон средстваш хьадар — 74-за. Белгалдаккха деза Советски паччахьалкхен шовзткъа шерах барайтта-ткъо шу СССР-а гунахьадоацаш хьоадаь тIемаш леладарaи юха тIехьагIа тIемаша даь зенаш юхаметтаоттадараи дIадаха хилар. Боккъала аьлча, СССР-а промышленность айялара болх шовзткъа шера баьбац, ткъоткъаь шиъ шера баьб. Н. С. Хрущевс йоалайир Советски Союза духьалара империалистий авантюраш мел зуламе хиннай советски экономика дегIаяра а, адамий хьал-торо тоаяра а хьахьокхаш йола белгалонаш. Гитлеровски Германи СССР-ах латарах тIема зенаш а, оккупацен кIал хиннача районий промышленностехи юрта боахамахи пайда ца эцар а лаьрхIача, вай мехка 2 триллиони 569 миллиарди сом зе хиннад. Нагахьа санна из деррига ахча адамий боахам тоабара дахийта хиннадаларе дукха ха хургъяр массанена тоъала а совгIдаллала а вай рузкъа дийба.

Н. С. Хрущевс белгалдаьккхар, СССР-а промышленность санна промышленность дегIаяр историна цIаккха довзаш ца хинналга, къаьстта толаме дегIаенай еррига экономикан лардий лард йола еза-йоккха промышленность. 30-за промышленность лакхаяккхара духьа Американ ВIашагIкхийттача Штаташтеи, Германенеи, Англенеи 80 шерагара денз 150 шерага кхаччалца ха йийзар. Промышленни продукци арахецарах-м дукха ха я Советски Союзо Европан доккхагIа дола капиталистически мехкаш — Англи, Франци, Малхбузен Германи — тIехьадита. Толаме кхоачашдеш латт декхар — исторически лоаццача хана сага сих йоаккхача продукцех эггара дикагIа тоаденна долча капиталистически мехкашта, царца США-на а, тIехьакхер а царел хьалхадовлар а. Революци хилалехьа Россе балха овсарал дуккхаза кIезигагIа яр США хинначул, хIаьта лоархIаме кIезигагIа — Англеи, Францеи хиннaчул. ХIанз балха овсарала СССР Англели, Францели хьалха а яьнна, США-на тIехьакхувш йоал. 1913 шераца нийсйича цхьан шера йола балха овсарал 9,5-за гаргга лакхъеннай, хIаьта США-н балха овсарал 2,3-за мара лакхъеннаяц. Н. С. Хрущевс белгалдаьккхар, Советски Союзе балха овсарал Iилман а техникан а коталонех пайда эцарах, механизаци йоаржаярах, къахьегама хьалаш тоадарах лакхъювлалга.

Колхозий строй котъяларо аьлар Н. С. Хрущевс, укх дунен чу эггара боккхагIа бола лаьттанцарча балхий мокх баьб СССР-х. 80 эзар гаргга колхоз я СССР-е. 5800 совхозага 55 миллион гектар оахам да, е мехкарча дерригача оахача лаьттаех 25 процент да. Колхозийи совхозийи аренашка балхаш деш 1 миллиони 632 эзари трактор (15 говра низ болаш лаьрхIача), 420 эзар ялаташ оарда комбайнаш, 660 эзар гаргга грузовой автомобилаш, миллионаш йолаш кхы тайпа чоалханера юртбоахаман машинаш а я. ЧIоагIагIа ялат хьийкъача, революци ялалехьарча 1913 шераца нийсдича 3-за гаргга дукхагIа доаких ялат, боамбии, гидуаргаши, овощаши — 6-за, шекара своклаши коартолаши — 3-за гаргга.

Юрта боахам тоабаларна чIоагIа лоархIамера ха хилар юрта боахаман производство чехкка дегIайоалаяра йоккха программа кхоачашъе партии правительствои йолаеннача 1953 шерарча ССКП ЦК сентябрьски Пленумал тIехьагIа дIадахача 4 шерах. ХIанз дог тийшша сиха дегIабоагIаш латт юрта боахам. 1957 шера СССР-е дIадувш дола деррига лаьтта 193,2 миллион гектар е 1913 шера хинначул 75 миллион гектар дукхагIа, хилар. Советски Iаьдал латтача дерригача шерашка шердаьча дIадувча лаьттаех ах гаргга (36 миллион гектар) тIехьарча диъ шерана доагIа.

Баьш ахар мехка экономиканна Iалаьмате лоархIаме хилар гойташ йола цифраш йоалайир Н. С. Хрущевс. 1957 шера 1-гIча ноябре баьши эрий дада лаьтташи аьхача районашкара хьадаьнна ялат (заменителаш доацаш) 1 миллиарди 21 миллиони пунт дар, хIаьта дерригача 1953 шера цу районашкара хьадаьннар 618 миллион пунт дар. Цунах ха мегаргда, партес оттадаь баьш ахара декхар вай адамий хьашташта, коммунизм оттаяра хьашташта товча гайтара хилар.

Хьайбаш леладара гIулакх эргадаьнна хилар белгал а даьккха, Н. С. Хрущевс аьлар, нагахьа санна доахан 1953 шера октябре революци ялалехьарча Россе хиннарел 4,6 миллион корта дукхагIа мара хиннадеце цул тIехьарча кхаь шерачухь 7,4 миллион корта дукхагIа а хилар. Царгара йоала продукт а енай тоъал дегIа. 1913-ча шераца нийсйича дулха товарни продукци 2-за дукхагIа хиннай, шурий яр — 3-за. Хьайбаш дегIадара гIулакхаш укх шера лаьрхIача хьахиначо кхы а дукхагIа тешам чIоагIбу дулх, даьтта, шура бахархой сага сих хьахилийтара гIулакха Американ ВIашагIкхийттача Штаташта гаргарча шерашка тIехьакхерна дерригача советски адамаша къоабалдаь тIаийца декхар кхоачаш хург хилар.

Советски адамий толамаша, йоах дIахо Н. С. Хрущевс, кIур бовш санна доадир, большевистски революцено цивилизаци йохоргья, леча кхоачоргья яха, вай моастагIий фаьлгаш. Шовзткъа шерарча вай паччахьалхкен гIулакхаша тешам боллаш хьахьокх, Iаьдал шоай бе делла советски адамаш эггара чIоагIагIа вола да хилар, материальнии духовнии кердкерда рузкъаш кIаьд ца луш хьадергдолаш хилар. Производительни низаш боарам боаццаш дегIадоагIилга Iалаш а даь, адамий хьал-торо хадданза тоалулга кхоачашдаьд социализмо. Из дикагIа хьагойт национальни пайда дегIабаро. Бахархой сага сих лаьрхIача СССР-е 13-зза дукхагIа хинаб из 1913 шера хинначул. Цу юкъа бахархой сага сих бола США-н национальни пайда кхоачаш 2-зза а дегIабенабац, Англеи, Францеи — 1,6-эзачул кIеззига дукхагIа дегIабенаб. СССР-е социализм котъяларо цIаккха а хургдоацаш дIадаьккхад болх ца хилар. Адамий боахамцарча болхлойи гIулакхерча наьхеи дукхал 1913 шера хинача 12 миллиони 900 эзарнегара 1957 шера 52 миллиони 600 эзарнега кхаччалца, вешта аьлча 4-ззанел дукхагIа, дегIаенай. Социалистически революцено дIакхайкаяь ца Iеш, гIулакхаца Iалашъяьй вай мехкарча берригача наьха къахьегамана, дешарна, салаIарна йола бокъонаш.

ХIара шера Iалаьмате дукха ахча дIахец Советски паччахьалкхено социальни страхованех, пособешта, пенсешта, дешархой стипендешта, мах боацаш дешийтарна, лорий дарба дарна, иштта кхыдараштa а дIатела. Духхьал укх цхьан шера цу гIулакхашта дIахецаш дола ахча 192 миллиард сомал дукхагIа хургда. Хетаргахьа из хургда СССР-а Паччахьалкхен бюджета еррригача расходий кхоалагIча даькъа нийсса.

Адамашта эшаш йола хIамаш дукхагIа хиларахи советски торговли дегIаярахи лаьца аьлар Н. С. Хрущевс. Вай мехкара къахьегамхой кхача дикагIа бар баа баьннаб, барзкъа дикагIа дар дувх, вахар тоаденнад. 1957 шера паччахьалкхени кооперативни тикашка гIолла дIадехкад 1940 шера дехкачул дукхагIа дулхи дулха продукташи 3,3-зза, маша даьтта, шура, кхыйола шурий продукташ — 3,5-зза, шекар — 3,3-зза, кIадаш — 2,8-зза дукхагIа а дохкаш. 1956 шера бахархоша ийцад 21 миллионал совгI сахьаташ, 3 миллионал совгI велосипедаш, 4,2 миллион радиоприемникаши телевизораши, хIаьта укх шера кхы а дукхагIа дохкаш а латт уж товараш.

Социализмо яьккха Iалаьмате йоккха котало я СССР-е культурни революци хилар. Из хиларах Iилмеи техникеи дегIаяра гIулакха дунен тIа хьалхарча моттигех цхьа моттиг хьалаьцай вай мехко. Кхьхат-мот ца хар дIадаьккхад.

(ДIахододар 3-ча оагIон тIа да).

Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революцен шовзткъа шу дизар

1957 шера 6 ноябре СССР-а Лакхерча Совета юбилейни сессе новкъ. Н. С. ХРУЩЕВС яь доклад

(ДIахододар. хьалхарчунга 2-ча оагIо тIа хьажа).

Масса тайпа дешар дешаш 50 миллионал дукхагIа нах ба хIанз СССР-е. 1914 шера 182 эзар саг мара ца ваьгIача лакхехьарча дешара заведенешкеи техникумашкеи йиъ миллионал дукхагIа нах багIа хIанз деша. Лакхехьареи юкъереи специальни образовани йолаш специальни образовани йолаш 6 миллионал дукхагIа нах ба хIана адамий боахаме болхаш деш —революци ялалехьарча Россе хиннарел 33-зза дукхагIа.

Дерригача дунен тIа боккха лоархIам болаш дола хIамаш хьаделарцеи хьадарцеи Советски Даьй-мохки деррига адамаши дIаьхий деш болча советски Iилмахой беркате къахьегам белгалбаьккхар Н. С. Хрущевс. Хьинарерча атомни низах машаререча балхашта пайда эцара гIулакха а дунен тIа эггара хьалхара моттиг хьалоац ССР-о. Континенташта юкъера баллистически ракета кхоссар аьттонца чакхдаьккхар Советски Союзо дукха ха йоацаш. Iилмани технически кхемий хьалхале хинна дIаэттар 1957 шера 4 октябре дунен тIа эггара хьалха говзалца хьаяь Лаьттан спутник хьаяри аьттонца Сигала яхийтари. Цхьа бутт а балалехьа Сигала хийцар тайп-тайпара Iилма тохкама говзагIа йола аппаратура а тохкаманна хьайба а чудолаш йола шоллагIа советски говзалца хьаяь Лаьттан спутник. ХIанз дукха сагота а хургъяц вай хьалхарча спутника Сигала гIолла сакъерда, белашта аьлар Хрущевс. Советски — Союза шин спутнико-дунен шин седкъо го тес Лаьттана гонахьа. Iилмеи техникеи дегIадара гIулакха керда зама сийрда йоаккхаш долча социализман мехка цу кхемаша деррига дуне цецдаьккхар. Советски Союза цу толамо унзара а корзагIа а баьхар социализман моастагIий. Иззал чоалханера Iилмани технически проблема аьттонца кхоачашъяьча СССР-а ший Iилмеи техникеи, промышленностьи мел айяьй хов царна. «Авангард», аьнна, цIи а тилла говзалца хьаяь лаьттан спутник урагIхеца кийчлу шоаш аьнна, хьакхайкадаь дар цхьан хана Американ ВIашагIкхийттача Штаташа. ЗIамига «советски бутт» гучабаьнначул тIехьагIа, аьлар Н. С. Хрущевс, США-н цхьаболча пачхаьхкхен деятелаша йоахар, спутник говзалца хьаяра гIулакха Советски Союзаца къовсадала дага а дехадац шоашта. ХIанз, вай спутникаш Лаьттан шара тонахьа го боахаш лелача хана йоах дар из! Шоай спутник дунен тIа хьалхара хург хиларах бола американций тешам хиннаб, хетаргахьа, «Авангард» аьнна цIи тиллар. Вахаро хьахьекхар, хьалха, авангарде, советски спутникаш хилар. Вай спутникаш лаьттана гонахьа кхесташ лел, хIаьта американскии кхычари спутникаш шоашта улув яларга а спутникий доттагIал вIашагIдолларга а хьежаш я. Иззамо дола доттагIал, иззамо ях гаьнна дикагIа я тIема низаш, валар дахьа герзаш хьаделга сихдарал.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революцен керттера даь дааьннар да, аьлар дIахо Н. С. Хрущевс, СССР-е социализм хьалъяр. Социалистически общество керда хIанзалца адамий историна ца яйна общество я. Советски общество ший авангарда — Коммунистически партена гонахьа кхотаенна го баь, цунца цхьа никъ, цхьа декхар долаш я. Марксизман, пролетариата классан наькъаи хийра а, цунца моастагIалла а мелдолчунца къовсам лелабеш детIаенеи, чIоагIъеннеи, къонахчуллал яьннеи я вай парти.

Партени советски адамийи вахара юкъе, коммунизмага хьоча наькъаца Советски мохк дегIабара, боккхача исторически лоархIаме зама хилар ССКП XX съезд. Вай берригача мехко а, дерригача советски адамаша а XX съездо даь социамаш, съездо кийчъя коммунизм хьалъяра планаши чIоагIа къоабал йир, уж социамаш кхоачашдеш боккхача творчески безамца къахьегаш а боахк. Съезд хинначул тIехьара ха доккхийча толамашца белгалъяьннай вай мохк дегIабарна.

Вай партес, аьлар Н. С. Хрущевс, XX съезде ший инициативах критика йоаржайир. Сталина хиннача гIалаташта, цкъа дале, уж тоадеи, шозлагIа дале, цхьаннахьа а уж тайпа гIалаташ цIакха а ца хилийтеи, кхозлагIа дале, догматически, начетнически хьакъехьа марксизм-ленинизм кхетаяр ца хилийта, а вай Iилман социализман цIена теори чIоагIа а лоархIаш из, сийлахь теори творчески хьакъехьа кхетаяр Iалашде а. Цхьан сага культа йола критика социалистически лоаттамаи, Коммунистически партенеи тIагIортара духьа лелае гIертарашца вай раьза хулалургдац. Сталина балхах харцахьча оагIонашта критика еш, партес къовсам лоатта а бора, лоаттаберг а ба, Сталинах йоахар дувца мел гIертачунца, Центральни Комитета кертте И. В. Сталин лаьттача ханара, вай партен балха еррига исторически ха, цхьан сага культах яь критика йолчох харцахьа, толхаяь мел ювцаращца. Тешамеча марксистоленинцо санна а, дика лаьттача революционеро санна а, историна чу йоггIа моттиг лоацаргъя Сталина. Вай партенеи советски адамаштеи Сталин дага а воалларгва, воагIача бесса из вувцарг а ва. СССР-е коммунизм хьалъярах а перспективех а лаьца, Н. С. Хрущевс аьлар, хIанзарча хана Советски мохк, исторически шедегIабара кердача заман чу латт. Вай вIаштIехьа даьнна да коммунизм хьалъеш дукхагIа лакхагIча лагIага кхача йиш йолаш хIамаш. Вай ала йиш я, коммунизм хургдола гаьннара хIама дац, цун Iалаьмате боккха сийрда гIирс тIехь-тIехьагIа къагаш гуча бувлаш латт наха, вай дуккхача къамий мехка болхлоийи, ахархойи, интеллигенцеи хIара къахьегама толамца дегIабоагIаш, а латт из.

Партен XX съездо оттаяь экономически культурни боахам тоабара программа толаме дIахьош латташ хилар белгал а даьккха, Н. С. Хрущевс дагабохийтар Коммунистически партен Центральни Комитетои Советски правительствоси СССР халкъа боахам 1959—1965 шерашка дегIабарна перспективни план кийчъе аьнна, дукха ха йоацаш баь социам. Из план чакхъяккхаро вай гаргаозаргда керттера экономически декхар кхоачашдарна — сага сих продукци хьаярна дикагIа тоаденна долча капиталистически мехташта, исторически лоацщача хана тIехьа кхерна а, царел хьалха даларна а. Н. С. Хрущевс къаьгача хьокхамаша хьахьекхар Советски Союз дIахо а экономически дегIаярна вайга дола хьалаш.

Н. С. Хрущевс аьлар, хIанз плановни органаша кийчъеш йолча, перспективни плана цхьадолча хьокхамаша хьагойт, ший халкъа боахам тоабеш Советски Союзага хIанз мел йоккха йиш я. Советски Союзеи США-и цхьан тайпарча хIанзарча производствон цхьадола бакъдараш доаладир цо, вIаший дусташ.

1957 шера Советски Союзе хургда аьшка руда даккхар 84 миллион тонн гаргга, кIор 462 миллион тонн (кхеран кIор лаьрхIача 395 миллион тонн), мехкдаьтта — 98 миллион тонн, чон лоаладар — 37 миллион тонн совгI, болат — 51 миллион тонн, электроэнерги яр — 210 миллиард киловатт-сахьат, цемент яр — 29 миллион тонн гаргга, шекар-песок 4,5 миллион тоннал совгI, тхана кIадаш — 280 миллион метрал совгI, телатах баь когагIирс — 315 миллион пара гаргга.

1956 шера США даьккха дар, аьшка руда 98 миллион тонн, кIор — 479 миллион тонн, мехкадаьтта — 354 миллион тонн, чон лоаладар — 69 миллион тонн, болат — 104,5 миллион тонн, электроэнерги яр — 684 миллиард киловатт-сахьат, цемент яр — 54 миллион тонн, шекар 2,1 миллион тонн, тхана кIадаш — 299 миллион метр, телатах бaь когагIирс — 586 миллион пара.

Цу бакъдарех гуш да, цу кертера долча продукцен цхьадола тайпаш хьадарна Советски Союз дикка США-х тIехьа юсаш хилар. ХIаьта а, США производствон боарам, 25—30 шу хьалха цхьабарашта хета тарлуш хиннача бесса, Советски Союз тIехьа кхелургйоацаш дола хIама дац. ХIанзарча хана . продукцен цхьадолча тайпашта, кIина, хьу Iалашярна, шекар дарна, Советски Союза производствон хьалхаяьннай американски чул. Дикка лоацъеннай царна юкъе хинна йовкъаш, аьшка рудаи кIори баккхарнеи, чони болати даккхарнеи, цхьайола машинаши прибораши хьаярнеи, хлопчатобумажнии тканеи кIадаш хьадарнеи . Советски наха оттадаьд бакъдола декхар-гаргарча шерашка сага сих шуреи, даьттеи, дулхи даккхарна США-на тIехьакхе.

ХIанз лаьрхIачох, хетаргахьа, хIанзчул тIехьагIа 15 шу даьлча ССР-а промышленни продукцен хIара шера боарам укхан тарра хургба: аьшка руда даккхар — 250—300 миллион тонн, чон лоаладар — 75—85 миллион тонн, болат — 100—120 миллион тонн, кIора баккхар — 650—750 миллион тонн, мехкдаьтта — 350—400 миллион тонн, газ. яккхар — 800—900 миллиард киловатт-сахьат, цемент — 90—110 миллион тонн, шекар — 9—10 миллион тонн, зипаш — 550—650 миллион метр, телата когагIирс — 600—700 миллион пара.

ХIанз, аьлар Н. С. Хрущевс, мохк лорабара хьашташта ца Iаткъаш, кхы дIахо еза-йоккха индустри а машинаш хьаю промышленность а дегIаяра ца Iаткъаш, ей промышленность, сихха дегIайоалае йиш йолаш да вай, къаьстта аьлча, гаргарча 5—7 шера боккъонца нах Iалашбалла когагIирс, кIадаш, зипаш, даьреш хьаде йиш я вай. Из вIаштIехьадолийт еза-йоккха промышленносте, машинаш хьаеча промышленносте, Iилма а техника а дегIаяра вай яьхача коталонаша.

Н. С. Хрущевс белгалдир, дукха отраслеш йолаш бола вай социалистически юрта боахам масса оагIонгахьара дегIакхувларна мел эшаш дола хIама вай мехка хиларо а. Гаргарча шерашка хIара шера даха деза ялат — 11 миллиард пунтага кхаачалца, дулх — 20—21 миллион тоннага кхаччалца, шура — 70 миллион тоннага кхаччалца.

Вай планови болхлой лоархIамаша хьахьувкх, укх гаргарча 15 шера Советски мохк хIанз США-е йоахараш миссел дукха йола кертера продукцеш йоахаргйолаш тIехьакхерал совгIа, хьалха а барг хилар. Цхьабакъда, цу хана США-н экономика а йоагIаргъя дегIа, хIаьта а, США-н промышленноста дегIаяра темпаш лоархIам боллаш лохехьа латт вай промышленность дегIаяра темпашца нийсйича, цудухьа хийцца ала йиш йолаш да маьрша яхь лаьца укх исторически лоацача хана США-л хьалха довла аьнна вай оттадаь декхар кхоачаш де йиш йолаш а кхоачаш дулургдолаш а да аьнна.

Индустрен кертера отраслеш 2—3 за дегIаяро, юрта боахам чехка айбаро торо лургъя укх 15 шера лоархIам боллаш вахара хьал тоаде, хадданза дегIадоагIаш латтача материальни а культурни а вахара эшаш долча хIамаех советски нах Iалашбе. Н. С. Хрущевс дийцар СССР-е нах чубаха ю гIишлонаш хьалъяр дегIадарах. Вай мехка нах чубахача цIеной городера фонд 1913 шераца нийсйича 3,7-за дукхагIа я. Советски Iаьдал эттача хана денз хьалдаь а дохадаьчара юхаметтаоттадаь а дола нах чубаха цIенош (царца лерхIаш дац ахархошеи юртарча интеллигенцеси даь цIенош) 500 миллион квадратни метр да. Дерригача халкъо Iалаьмате чIоагIа могаяь йолча, СССР-е нах чубаха гIишлонаш хьалъярах партеси правительствоси оттаяь йолча программо укх гаргарча 10—12 шера мехка чухь нах чубаха цIенош ца тоъаш хилар дIа а доаккхаш, нах чубахача гIишлоний фонд лакхъе декхар оттаду. Шек воалалга яллац, укх гаргарча шерашка нах чубахача гIишлоний дош вай мехка толамца кхоастадаь хург хиларах.

Советски Iилманна а техниканна а, Советски Союза промышленностана хIанз ховш дац, йоахар дIахо Н. С. Хрущевс, вайга воашка дулургдоаца, вай воай низаца де йиш йоаца производственни-технически хIама. Деррига 10—15 шу хьалхагIа маьршача гIулакха атомни энерги яхийтар, чехкка лела реактивни самолеташ хьаяр, континенташта юкъера баллистически ракеташ а Лаьттан спутникаш а хьаяр гаьнна тIехьатIайоагIача заман гIулакхаш лерхIаш дар. Вай ханарча заман уж чоалхане дешаш хIанз практически кхоачаш деш да, уж кхоачаш деш советски Iилмахоца, вай промышленносто шоашта доагIа дакъа дизза хьалоац.

Н. С. Хрущевс белгалдир, советски общество коммунизманна гаргагIа мел гIорт, советски социалистически пачхьалкхен функцеш тоалург а хувцалург а хилар. Къахьегамхой социалистически пачхьалкхен хIанзара кертера функцеш я общественни производство вIашагIйоллари экономикана, боахама, культурана кулгал дари, къахьегамхошта деззача тайпара къахьегама а вахара а эшарий боарами контрольи оттаяр, къахьегамхой масса йолча оагIорахь кхетабара функцеш, цунца да къахьегама керда дисциплина кхетаяр а къахьегамца коммунистически гIулакх долаш хилар а, арахьарча политикан хьакъехь — тайп-тайпара социальни система йолаш дола мехкаш маьрша дахарах йола ленински курс нийсса дIаяхьар, машар чIоагIбар социализман дунен системан мехкий дохаргдоаца доттагIал, вежарий барт-цхьоагIон вIаший ду гIоновкъостали чIоагIдар.

Цхьабакъда, аьлар Н. С. Хрущевс, вай дицдала йиш яц социалистически пачхьалкхен мохк арахьара тIатаIарах лорабе безаш йолча, лоархIамерча функцех а. Социализман моастагIаша лехараш политически филалца довзаш хилар уж керда тIом хьоабе гIерталга ховш хилар, махулла мохк тIема кхерамах лорабара гIулакх чIоагIдар, империалистически агрессорий тIагIортар хьаштдолча хана юхатоха кийча дола вай герзаца кийчдаь низаш чIоагIдар — Советски социалистически пачхьалкхен къаьстта йоакхо йола гIулакхаш хиннад, хург а да.

Дерригача халкъо йоакхо еш а цунна дукха дезаш а дола Советски эскари флоти советски тIемахой моральни лакхача дог—уйланца, шоай патриотически декхар кIоарга кхетадеш уж хиларца, социалистически Даьхенна доазув доацаш уж тешаме хиларца низ болаш да. Вай эскареи флотеи низ а чIоагIало а духа дувла кертера хьаст, белгал дора ССКП Центральни Комитета укх деношка хиннача Пленума социамаш тIа, латт уж вIашагIагехар а, царна кулгалдер а, царна кхетам телар а Коммунистически парти хиларах. Вай Даьхе лораяра гIулакхо дIадех ССКП XX-ча съездо даьча социамаша маяххара социалистически пачхьалкхе вай ханарча тIема техникан а Iилман а дегIаяхкача говзалашка хьежжа лорае, цахаддаш тIема говзал Iомае, эскара а флота а юкъера партийни-политически болх тоабе, советски наьха маьрша къахьегам, социализмо хьадаьраш фийла лораде тIагIертта къовсам лоаттабе беза.

Октябрьски революцен дунен мехкашта юкъера лоархIам, дунен социализман низаш дегIадар белгалдеш, Н. С. Хрущевс аьлар ер 40 шу демократен а социализман а низаш Iалаьмате чIоагIа айдаларца, колониализман а империализман а гIабаш тедаш дуккха мехкаш а къамаш а мукъадаларца белгалдаьнна да. ДIадаха 40 шу дунен коммунистически а болхлой а болам Iалаьмате чIоагIа дегIабена ха яр. Из революционни къовсам латташ хьахилар, дегIаяьхкар, чIоагI а елар низ бола марксистски-ленински партеш, шоай мугIарашка хIанз цар вIашагIатехаб 33 миллионал дукхагIа бола коммунисташ.

Дунен тIа шоллагIа бола тIом эттача хана а из йисте баьлча а йолаенна хьахинна халкъа — демократически революцеш бахьан хьахилар, хIанз толамца дегIа а йоагIа Европера а Азера а социалистически пачхьалкхенаш. Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хиначул тIехьагIа исторически эггара боаккхагIа лоархIам болаш хинна хIама да Китае халкъа революци котъялари Китайски Халкъа Республика хьахилари.

Дунен социалистически система хьахилар — мехкашта юкъерча коммунистически болама карагIдаьнна эггара дикагIа дар да, из марксизман-ленинизман котало я. Дунен социалистически лагерь тахан Iалаьмате боккха, цахаддаш дегIабоагIа низ ба. Дунен тIа промышленносто хьа мел дерех кхоалагIа дола дакъа лоац социалистически мехкаша.

Хрущевс белгалдир, социалистически лагера мехкий цхьоагIон лард латт пачхьалкхен а общественни а лоаттама принципаш цхьааш хиларах, марксистски-ленински идеологи цаI хиларах, пролетарски интернационализмах, социализм хьалъе лерхIа наькъаш цхьааш хиларах, цхьатарра бокъонаш а вIаший шоайла гIоновкъостал деш а хиларах, хIара мехкеи социализман дунен ерригача системани революцес даьхараш а хIара мехка къаман кортамукъал а лорадарах, машар а халкъаш а кхерамах лорадарах.

Социализман система дегIаяр болхлой классан революционни партешта хьалхашка хIанз хьалхарча планах уттабу марксизман - ленинизман лардаца масса оагIорахь барт а цхьоагIо а чIоагIъе лоттабеш бола къовсам.

Империалисташа социалистически лагера духьал гIоттаяь, «национал - коммунизм» яхача байракха кIала латта идеологически диверси гучаяьккхар Н. С. Хрущевс.

Вай ханарча ревизионистий арсенала юкъе дода буржуазни демократи хоастаяр а. Тхо латт, аьлар Н. С. Хрущевс ленински принципашца социалистически пачхьалкхе чIоагIъяра а дегIайолаяра а новкъа, буржуазни демократена тIехьа а дац, цу ленински позицеш тIара дIа а довргдац.

Вай ханарча хьалашка социализман тайп-тайпара йола формаш хьахиннай. Цунца цхьана, белгалдир Н. С. Хрущевс, марксистски - ленински парти ца хилча социалистически пачхьалкхе хила йиш ца хилар, обществон кулгал ду низ хиларах тарра болхлой класс вIашагIтоха, йиш ца хилар, болхлой классани ахархойи йохаргйоаца союз Iалашъе йиш ца хилар, толам боллаш социализм хьалъяра декхараш кхоачашде йиш ца хилар. Цхьабараша дувц, хIара мохк ший мара доацача, ший къаьсттача, социалистически мехкашца цхьаккха юкъара хIама доацача наькъашца социализманга гIоргба яхаш. Социализман Iилман теорес лерхIа а лерхI, ца лийрхIача дарг а дац хIара мехка цхьадолча даькъера ший тайпара йола социализм хьалъярах йола къаьстта формаш а методаш а. Марксистски-ленински позицешка хьежжа дича, хIара мехка дола къаьсткъоаста дола уж хIамаш а ца увттадеш, социализм бахьан лоаттабеча къовсаман кертера дар, юкъера дар хьалхарча плана тIа увттаде деза. Толхаде йиш йоаца кертера дар да социализм хьалъярах йола марксистски - ленински принципаш майоагIара кхоачашъяр.

Социалистически болам чухьара бохабе гIертар, социалистически мехшаши партеши кепае а вIашкаккхоха а гIертар дунен социалистически системана духьал империализм а цун агентурас а лоаттабеча къовсама эггара говзагIа йола форма я. Из кертера долча кхерамех цхьа кхерам а ба, цунна духьал эггара цIенхойтагIа бола къовсам лоаттабе а беза.

Социалистически мехкаштеи цар цхьоагIонни духьала аттакаш а еш, империалистически гIозарашеи цар агентуройи шоай керттера низаш Советски Союза духьала доах, хIана аьлча СССР низ чIоагIагIа бола социалистически пачхьалкхе я. Цо леладечо дунен тIарча коммунистически болхлойи болама, национальни социальни мукъале бахьан къовсам лоаттабеча колониальни халкъашта никъ хьокх. Империалисташ кхер Советски Союза низа чIоагIленахи, уж кхер марксизмани - ленинизмани идеех.

Капитализман юкъара кризис, йоах Н. С. Хрущевс дIахо, ирлуш латт, капиталистически дуне чура дохадеш йола антогонистически духьаленаш кIоарглуш латт. Капитализман юкъара кризис йолча заман чухь империалистически политикахи экономикахи дIадаргдоацар да милитаризм Iалаьмате чIоагIа дегIаяр хIанз йолча капиталистически обществон ракови десташ. Капитализман юкъара кризис ирдалар чIоагIа гуш да колониальни система йохаш латтарца. ГIулакх из сийдоаца система йизза дIаяккхарга дода. Мукъаяьлар Инди, Индонези, Бирма, Египет, Сири иштта кхыдола мехкаш. Берригача колониальни Iоткъама кIал латтача мехкашкарча халкъаша шоай къамий бокъои кортамукъалеи бахьан лелабу болам дегIабоагIаш латт.

«Даллеса—Эйзенхауэра доктринах» дувцаш, Н. С. Хрущевс белгалдир, «вакуум» яхача колонизаторски теорес яхар, боккъонца аьлча, Iарбий халкъаш империалисташа ца лархIар, Iарбий мехкаш шоай лоIамах хилийтарна духьала хилар да, аьнна. ХIанз американски империалисташ Сирена духьал барт беш ба. Цу бIехача ловзара юкъе пайда эц цар Израилах, Турци авантюраштеи правокаценеи тIатетт.

Империалисташ фуннагIа даь а, Азени Африкани мехкашкара шоаш доал делга дIаьхде гIерт. Из иштта дале а, долаш долча исторически бакъдараша йоах Малхбоалехьа империалистий доал дIадоалаш латтилга.

Советски Союзо Малхбоалехьа социализман маякаш — юкъерча Азера тоалуш дегIайоагIаш латта советски республикаш хьаеш беннача хьокхама сийлахь-боккхача тIаувзача низо, Китайски Халкъан Республикан а кхыча социалистически мехкий а хьокхамо цу дерригнеша а кортамукъа хилари шоай лоIамах хиларaи къовсам лоаттабарна Малхбоален адамий дегаш ураувттаду. Азени Африкани адамашта цIенча дега чура новкъостий ба ца хаддаш нийса йола, машар безача къамий хьашташа эшарга хьежжа йола политика лелаеш йола Советски Союза а социалистически деррига къамаш а.

Советски пачхьалкхе хьахиннача хана денз, аьлар дIахо Н. С. Хрущевс, цо ший арахьарча политикан лард йир тайп - тайпара общественни лоаттам болча пачхьалкхенашца машаре дахара гIулакх леладелла.

Советски Союз ца хаддаш машара политика лелаярца, герзаца кийчвалар дIадаккхарна дуьвзадена мел долча гIулакхашкахь малхбузен мехкашца вIашш гIаэца мегаргбола барт бе гIерт.

Советски Союза тIера ца хадаш дIахьорба кхенашта юкъера гIулакхий хьукхам лаьгIбара, дерригача мехкашцара, царца цхьан Американ ВIашагIкхийттача Штаташцара а гIулакхаш тоадара никъ, хIана аьлча СССР-аи США-неи юкъе вIаши кхеташ гIулакхаш леладаро дунен мехкашта юкъера деррига гIулакхаш тоадарна хоадам болаш гIо дергдар. ХIаьта кхыча мехкий хьаштий счетах тоаде а гIертац вай воай шин мехкашта юкъера гIулакхаш.

Вай тешам боллаш дIаях, аьлар Н. С. Хрущевс, нах хIалакбеш дола цхьаккха а хIама леладе уйла а хиннац е дIахо леладе гIерташ а дац, нагахьа санна вай мехках империалистически пачхьалкхений оагIонгахьара тIа ца лате.

Американ ВIашагIкхийттача Штатийи Англени пачхьалкхен деятелаш кхоахкаденна латта гIулакхаш мелдарна наькъаш лаха ца кхеташ уж чIоагIдара, герзашца кийчбалар дIахо а сихдара духьа вIашагIкхийтар. Вай безам бар, аьлар Хрущевс, долаш дола хьал а лаьрхIа вIаший дувцар кхета а деш, лакхера гIулакхе бола капиталистически социалистически мехкий викалаш вIашагI а кхийтта дунен мехкашта юкъера гIулакхаш тIемо къоастадерг доацаш барт бе, шийла тIоми герзаш хьаделга сихдари дIадаккха, пачхьалкхенашта юкъера гIулакхаш машаре дахаш леладе, къовсам болаш дола гIулакхаш тIемца ца къоастадеш вIаший къамаьлаш дарца экономика, культура дегIаярна, саго дIадехаш дола цунна эшаш дар дикагIа Iалашдарна машаре яхь лелаярца къоастаде.

ДIахо Н. С. Хрущевс аьлар, керда тIом хилча, нагахьа санна из империалистически гIозараша хьоабойя, тIемаш хьедеш бола лоаттам, вешта аьлча, капиталистически лоаттам хIалак хургхилараха социалистически лоаттам котбаргхиларахи вай тийша дале а, вай, коммунисташ, цу наькъаца котдовла гIерташ дац. Вай, коммунисташ, цIаккха а гIийрта а дац е гIертарг а дац воаш де лаьрхIар цу къизача гIулакхашца кхоачашде, из цIенча дог-уйлан духьал а да, хIаьта вай коммунистически мировоззренен духьала а да.

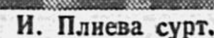
Вайна хов, социализм дегIаярна тIом ца безалга.

Вайна, аьлар Н. С. Хрущевс доклад йисте йоаллаш, бIарга а гу дакъа лоацаш а да дунен тIарча коммунистически болхлойи болам идейни а политически а лакха айбалара. ССКП XX-ча съезда идеяш вошал долча коммунистически болхлойи партеша шерра хьаллоацаш я. Дунен тIара коммунистически болхлойи болам пролетарски интернационализман байракха кIал, «Масса а мехкашкара пролетараш вIашагIкхета»! яхача майреи сийдолаши долча девизаца дегIабоагIаш ба.

Советски мохк ший пхелагIча итт шерага бода. Сийрдеи сийлахь-йоккхеи я вай хьалхашкахьа дахара перспектива. Коммунистически партии советски адамаши хургдолчунга долза да, цар уйла коммунизм хьалъяра вайна хьалхашка латтача декхараш дуккхача декхараштан тIаяхийта я. Партеси халкъои уж декхараш кхоачашду ший нийсса коммунистически котъяргхиларахи чIоагIен кIоаргаен тешаш хиларца.

(Новкъоста Н. С. Хрущева къамьалага хьагулбеннарашна чIоагIа ла а дийгIар, дуккхазза а тIоараш дийттар).

7-ча ноябре. Шолжа-гIали тIа хиннача демонстраци.

И. Плиева сурт.

Машара гIулакх халкъий шоай бе доалл!

Берригача къахьегамхошка, политически а общественни а деятелашка, Iилман а культуран а викалашка, дунен дерригача мехкий парламенташка а правительствошка а Советски Социалистически Республикай Союза Лакхерча Совета ду кхайкарал

Шовзткъа щу хьалхагIа, дунен тIом кхохкабенна чIоагIа беш латтача хана, Россе хьахилар дунен тIа эггара хьалхара къахьегамхой социалистически паччахьалкхе, цу паччахьалкхен эггара хьалхара йола законодательни акт яр Владимир Ильич Ленина ший кулгаца яздаь исторически «машарах дола Декрет». Цул тIехьагIа дукха ца говш Советски паччахьалкхено ший «Россен къамий бокъоний Деклараци» яхачунца халкъашта юкъе цхьатарра бокъонаш а доттагIлен гIулакхаш а оттадарах йола программа араяьккхар.

Иштта яьхкар кердача, историн чухь цIаккха хиланза йолча арахьарча политикан, халкъашта юкъе машар а доттагIал а оттадар Iалаьмате дукха дезача берригача къахьегамхой, болхлой классан политикан лардаш. Советски паччахьалкхен машар безача ленински арахьарча политикан дIайолаенна юхь яр из.

ЧIоагIъяла кхенза йолча, цхьабакъда ший гIулакх исторически бакъдолаш хиларах йизза тешаш йолча къонача Советски республикас массайолча паччахьалкхенашка дIакхайкадир машар бе а барт-цхьоагIо лелае а ше кийча хилар. Контрреволюцен низаш ший летача хана, шийна духьал тIема интервенци вIашагIъеллача хана, Советий республикас дIахьекхар ше лорае шийна ховш хилар а социалистически ше даьхараш бахьан ше духьал лоатталург хилар а.

Коммунистически партен кулгалца доккхий хувцамаш даь Советски Союз хIанз ший низех тоаенна чIоагIа социалистически паччахьалкхе я, дерригача дунен тIа тешаме доттагIий а ба цун.

Тахан, «машарах дола Декрет» чIоагIдаь йола Советий ШоллагIа Ерригроссен съезд хинначул тIехьагIа 40 шу даьннача, укх дезача дийнахь Советски Социалистически Республикай Союза Лакхера Совет кхайк дерригача халкъашка машара гIулакх чIоагIде, халкъашта юкъера доттагIал а барт-цхьоагIо а махулла дегIадоаладе яхаш.

Къахьегамхой социалистически паччахьалкхе машара гIулакх хьаллоатадеш я. Цунна гоама да агрессивни гIулакхаш, колонеш а ший доал увттадар а хьашт дац цунна, моллагIа тайпа дале а нах лоал оттабараи къамашта низ-Iодкъам бараи духьал я из.

Сийлахь-йоккхача социалистически революцес берригa къахьегамхой эксплуатацех мукъабоаха, тоIадаь доахка къамаш низ Iодкъама кIалхара доаха зама хьайийлар. Колониальни а шоай лоIамах доацача а мехкий халкъаша шоаш кортамукъа даха лелабеча боламга Советски Союза адамаш цу халкъех дог а лазаш хьеж, шоай къаман кортамукъал яккха уж гIертилга, империалистически монополеша удаду шоай мехкий Iаламан рузкъаш кIалхара даха уж гIертилга советски адамашта дика довз.

Дерригача адамий кхелашта Iалаьмате дика Iодкъам баьча дерригдунен-исторически лоархIам болаш хиннаращца белгалдаьнна да XX-ча бIаьшерен хьалхара ах бIаьшере. Сийлахь-йоккха Октябрьски революци хинначул тIехьагIа исторически лоархIаме эггара доккхагIа хинна хIама Китае халкъа революци котъялар а Китайски Халкъа Республика хьаяр а да. Албанен, Болгарен, Венгрен, Вьетнама Демократически Республикан, Германски Демократически Республикан, Корейски Халкъа-Демократически Республикан, Монгольски Халкъа Республикан, Польшен, Румынен, Чехословакен, Югославен къахьегамхой социализм хьалъяра новкъа баьннаб. Цу мехкий халкъашта юкъе цхьатарра бокъонаш йола, социалистически интернационализман принципай лардегIа латта, вежарий доттагIлени вIаший гIо-новкъостал дареи гIулакхаш эттад.

Адамий дикагIа долча хьаькъалашта бIаьшерашка дага яьлла социализман зама хьаэттай. Производительни низаш низ кхоачаш айдаьд цо, къахьегамхой вахара хьал цахаддаш лакхдаьд, Iалаьмате чIоагIа дегIадоаладаьд Iилма, техника культура.

Планеташта юкъера наькъаш дахкадоладаь зама хьайийла йола говзалца хьаяь Лаьттан спутникаш урагIаяхийта толамца дIахецарах Советски Союзага дIайха моаршал хет берригача прогрессивни наха. Цо чIоагIа гIадбигаб советски нах, цхьабакъда вай кхетадеш да, духхьал мехкашта юкъе машара хьалаш оттадарца мара Iилманна карагIдаьнна Iалаьмате доккхий хIамаш — ядерни энергех пайда эцар, континенташта юкъера ракеташ, Лаьттан спутникаш — адамий гIулакх а вахар а тоадарна пайда эцаш хила йиш ца хиларах.

Машар беза дерригача халкъашта, керда, тIехьатIадоагIа вахар кхы а дикагIа кхы а сийрдагIа тоаде Советски Союза халкъашта а беза машар.

Из иштта хулаш новкъа дале а, дерригача дуненна кулгал де, вешта аьлча, дерригача дуненна доал де уйлаш йолча Американ ВIашагIтехача Штаташка эггара хьалха а увтташ, малхбузерча мехкашкарча доалдераша ю духьаленаш Советски Союза машар безаш йолча политикана хьалхашка увтт. Ховш ма дий, кортамукъал езаш дола цхьаь цаI халкъ ший мехка доал шийгара дIадоаккхаш долча кхыча мехка деча кулгала раьза хург ца хилар.

Советски паччахьалкхе цIаккха гIийрта а яц гIерта а гIертац кхыча паччахьалкхенашта кулгал де. Цо чIоагIа лоархIаш да масса а йолча паччахьалкхений кортамукъал хилар а, шоай бокъонаш хилар а. Из гIерт дерригача мехкашцара доттагIала гIулакхаш дегIадоаладе. Цо геттара чIоагIа къоабалъеш а хьаллоацаш а я машаре вахара пхи принцип: территорен бIарччал а бокъонаш а вIаший лархIари, ца латари, пайдане дар вIаший леладари, нисхойи машаре вахари. Уж принципаш чIоагIа къоабалъяьй шоай кортамукъаленахи бокъонахи, машар чIоагIбарахи йоккхий коталонаш яьхача Азени Африкани мехкий къамаша. ХIиндеи, Индонезеи, Бирмеи, Цейлонеи, Афганистанеи, Египетеи, Сиреи, кхыча мехкий къамаша чIоагIа дакъа лоац керда тIом ца хилийта гIерташи, доккха а деза а дола машара гIулакх лорадеши.

Советски Союза къамаша чIоагIа лоархIаш белгалдоаккхаш да, ерригача социалистически паччахьалкхений къамаша, шоашца цхьана машар бахьан долаш къовсам лоаттабар. Дерригача дунен тIа машар хилийтар хьаллоацаш я социалистически а йоацаш, машар безаш йола дуккха а паччахьалкхенаши, машар безача адамий дерригача дунен тIара болами.

ХIаьта а, адамашта юкъера кхоккам лаьгIбаларна духьал долаш, шийла тIом лелабеш, герзий кийчо яр ца социйташ, адамаш хIалак дергдолча тIема кхерам увттабеш низаш да дунен тIа.

Машар оттабаь хила беза. Из оттабе йиш я машар хьашт дола низаш вIашагIкхетарца, цар барт а активность а лакхъярца.

Болхлой, ахархой, Iилмахой, культуран болхлой, депутаташ! — ТIема кхерам дIабаккхар а тешшаме машар оттабар а вайх воайх, вай цхьана оарцагIдаларах тийша да.

Дикача дагара нах! Шоана могаргда, адамий хьашташ ци а лоархIаш, цар вахар а ца лоархIаш бола политически паччахьалкхений деятелаш совцабе. «Низа позицен» политика дIа а яьккха, машарца дахара, паччахьалкхенашта юкъе тешамера гIулакхаш оттадара, адамашта юкъе хьоашали доттагIали чIоагIдара политика лелае ха хьаэттай.

Тхо, СССР-а Лакхерча Совета депутаташ, кIоаргга тийша да, уж уйлаши хетараши массане, халкхъашта юкъерча доттагIленнеи, машараи тIехьа латтарий дегашка дувшарг хиларах. СССР-а Лакхерча Совето масса халкъашка, болхлошка, ахархошка, культурани Iилмани викалашка, политически общественнии деятелашка, дерригача дунен мехкий парламенташкеи правительствашкеи кхайкарал ду:

— КIаьд ца луш къовсам лоаттабе тайп-тайпара общественни лоаттамаш дола паччахьалкхенаш машарца яхара тIехьа, паччахьалкхенашта юкъера барт-цхьоагIо чIоагIъяра тIехьа.

— Ерригача паччахьалкхенаша герзаши тIема низаши кIезигдар чакхдаккха.

— Атомнии водороднии герзаш дIадаха.

— Чакхдаккха атомнии водороднии герзий тохкам бар дIакъовлаш бартбелга.

— ВIашагIйолла Европеи Азеи тIема кхерам хулийтаргбоаца система, масса тайпара бувзамаш, чIоагIбе халкъашта юкъера тешам. Ший бехктокхам а хIанз паччахъалкхенашта юкъе латтача гIулакхий лоархIам а ха а ховш, Советски социалистически Республикай Союза Лакхерча Совето дерригача машар безача адамашка кхайкарал ду, керда тIом ца хилийта а из юхатоха а шерра къовсам лоаттабе яхаш.

Машара гIулакх адамий шоай кара да!

Дерригача мехкий халкъаш, дерригача дунен тIа машар оттабара лоаттабеча къовсама юкъе, шоай низаш вIашагI а техе, дакъа лаца!

Советски Социалистически Республикай Союза Лакхера Совет

Москва, 6-ча ноябра 1957 шера.

7-ча ноябре 1957-ча шера Шолжа-гIали тIа хиннача демонстраце. И. Плиева сурт.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революцен 40 шеран доккха цIай дездар

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революцен 40 шу дузача ноябрь бетта 6-ча а 7-ча а деношка, из доккха цIай дездеш цун сийна, цоах вай советски мехка, адамий демократеш йолча мехкашта, дерригача дуненна даьнна беркат дувцаш докладаш а еш, торжественни собранеш а вечераш а хилар ерригача вай Советски Союзе а адамий демократеш йолча мехкашка а мелйолча городашкеи юрташкеи.

НонагIа болча бIаьхийча наьха мехкашка бахача болхлоша а кхыча къахьегамхоша а, дикагI болча дийшача, хьаькъал долча наха а, бIаьхийча наьха Iаьдалаша мамогга духьале ешшехь а, дукхача городашка, промышленни цент рашка Октябрьски революцен 40 шу дизара сийна собранеш а вечераш а йир.

Ноябрь бетта 7-ча дийнахь Сийлахь - йоккхача Октябрьски революцен 40 шу дизара сийна Iалаьмате дукха нах юкъе а болаш йоккхий демонстрацеш хилар Советски Союзе а адамий демократен мехкашка а мелйолча городашка.

Дукха миллионаш нах юкъе а болаш вай Советий мехка а доазол дехьа а Сийлахь-йоккхача Октябрьски революцен сийна яьча собранеша, демонстрацеша тойт Октябрьски революценах вай советий мехка а дунен тIа мелболча къахьегамхошта а доккха беркат даьнна хилар. Октябрьски революценах дерригача дунен тIа мел бахача болхлошта, къахьегамхошта, дикача наха даьнна доккха беркат дувцаш доклад йир новкъоста Н. С. Хрущевс ноябрь бетта 6-ча дийнахь Верховни Совета юбилейни сессе.

ССКП-н а цун баьчча Ленина а хьалхаленца Октябрьски революци кот а яьнна, мехка доал болхлошкеи къахьегамхошкеи дахар бахьан долаш боахама, культурана, Iилмана, говзалашта Октябрьски революци хилалехь кхыча мехкел тIехьа биса хинна вай мохк, хIанз шедолча гIулакха масса а болча мехкел хьалха баьннаб, цхьана США-гара дIаиккхача. ХIаьта цхьадолча гIулакхашта, Iилмана, техникан говзала, дешара, кхыдаращта США-ла хьалха а баьнаб. Вай Советий мехко урагIа яхийта шиъ лаьттан спутник дуненна гонахьа гобоахаш лелаш я, США-на ший еррига говзал а низ а тIабахийтача, вайчул 50 дакъа зIамагIа йола лаьттан спутник хIанз а урагIа яхийта мегадац. Лаьттан спутник уратIа яхийта доахк тхо яхаш США-з доккхала кхайкарал ду дукха ха а я.

Масса а долча къаман шоай цIайш а деза денош а хул. Цхьабакъда, Сийлахь - йоккхача Октябрьски революцен ди, дунен тIа мел бахача болхлой, къахьегамхой юкъара—интернациональни цIай да. Цудухьа из цIай дезде доазол дехьара дукха делегацеш яьхкар Москве. Царна юкъе яр делегацеш: Китайски Народни Республикера, Албанера Болгарера, Венгрера, Вьетнама Демократически Республикера, Германски Демократически республикера, Корейски Народно - Демократически Республикера, Монголера, Польшера, Румынера, Чехословакера, Югославера. Цул совгIа Москве яьхкай бIаьхийча наьха мехкашкарча коммунистийи болхлойи партийни делегацеш: Францера, Италера, Англера, Германера, Испанера, Индера, Индонезера, Японера, Сирера, Ливанера, Канадера, Финляндера, Аргентинера, Мексикера, Швецера, Норвегера, Австралера, Швейцарера, Люксембургера, Исландера, Израилера, Уругваера, Мароккера, Тунисера, Эквадорера, иштта кхычахьара а. Ерригаш а Москве яьхкараш 61 делегаци яр.

Цул совгIа Октябрьски революцен 40 шу дузача ден сийна моаршал дейтад доазол дехьарча 40-нел совгIа болча паччахьалкхений, общественно-политически организацей кулгалхоша, ССКП ЦК-а а, СССР Верховни Совета Президиума а, СССР Министрий Совета а цIерагIа.

Октябрьски революци хиннача хана вай цхьан мехка мара болхлойи къахьегамхойи Iаьдал эттадацар. ХIанз болхлой, къахьегамхой Iаьдалаш долча мехкашка баха нах 950 миллионал совгIа ба. Планаца, вIаший новкъостал а деш, лелабеш бола социализман лагера боахам а культура а план а йоацаш вIаший къувсаш лелабеча капиталистий лагера боахамал а «культурал» а дуккха а сихагIа тоалуш, лакхлуш йоагIа.

Дика, хоза дездир Октябрьски революцен 40 шу дизара цIай Нохч-ГIалгIай республикан столице — Шолжа-гIали чу. Маьре йода йоI санна, цIанъенна, байракхащца, революцен тIемий, боахама, балха толамий плакаташца, сурташца, лозунгашца, баьччай портреташца, сигалара сеткъий Iочалийгача санна, йоагача дукхача электрически лампочкашца, кийчъенна, хозъенна духьала яхар Шолжа-гIала Сийлахь-йоккхача Октябрьски революцен 40 шу дузача доккхача, дезача цIайна.

Ноябрь бетта 7-ча дийнахьа Iурра гIозбаьнна, белабенна гIайтта, хозагIа, цIенагIа дола эрсий, украински, кавказски кхыдолча камий барцкъаш тIадийха, шо-шоай заводашка, юабрикашка, организацешка, учрежденешка бахар Шолжа-гIалахой демонстраце баха.

Iуйрийна 9 сахьат дальча фабрикашка, организацешка, предприятешкара, учрежденешкара демонстрацен колоннаш хьалха байракхаш, революцен баьччай портреташ, лозунгаш, балха боахама толамий диаграммаш долаш, лохкаш музыка, пандар, доахаш иллеш, деш ловзар а долаш, города демонстрацен планагIа шоашта хьожаяьча моттигашка яхар.

Хоза, дика кийчъяьяр, ноябрь бетта 2-ча дийнахьа хьадийла Октябрьски революцен баьччан сийдолча Ленина памятник дагIа, демонстрацен трибуна латта Ленина майдане 7-ча ноябре. Из хьалийзаяр хоза оттаяьча байракхех, революцен суртех, баьччай портретех, лозунгех, боахама, балха толамаш хьахьокхаш йолча диаграммаех.

Iийрийна 10 сахьат доалача хана Ленина майдане баьхкар — Нохч-ГIалгIай АССР партийни, советски, профсоюзни кулгалхой, балха хьалхале лелаеш бола болхлой, общественни организацей викалаш. 10 сахьат даьлча ужаш трибуна тIа хьатIа баьлча, музыка а лекхар демонстрацен колоннаш а йолаелар.

Хьалха йоагIача байракхий колоннана, хьалха Шолжа-гIалан Совета исполкома председатель нов. Брыксин воагIа, бе йоаллаш цIеча бархата байракх а йолаш, цу байракхах йоахкаш, тIема а къахьегама а толамаш дахарах Шолжа-гIалан болхлошта енна Ленинеи Красни Знаменеи орденаш а йолаш. Цу колоннаца боагIа заводашка, фабрикашка, предприятешка болх дика барца цIи хеза, сийдола болхлой, кулгалхой.

ШоллагIча колоннаца боагIа Октябрьски революци хиннача хана Советий Iаьдал оттадеш тIом баьраш, цу хана йохаяь хинна мехкдаьттан промышленность тоаеш къахьийгараш, балхаш дика дарца сийлахь цIи хеза къаьна болхлой. Царна юкъе ба къаьна большевикаш - революционераш Анастасия Тихоновна Галенская, Хрисанф Павлович Чернокозов, Шолжа - гIалан болхлой командир хиннача Н. Ф. Гикало заместитель хинна А. Е. Костерин, Гикало йиша Н. Ф. Гикало, болхлой боталиона командир хинна В. Е. Михайлик, иштта кхыбараш а.

Хьалхара шиъ колонна тIех а яьнна, цхьан минута майдане йоассаелар, тIаккха машиний таташ а даьнна мотоциклистий колонна йолаелар «Сий хилда ССКП» яхаш доккхача алапашца язъяь байракхаш бе а йоахкаш.

Физкультурникий а, районий а, болхлой а, деша батIача наьха а, культурни болхлой а, нефтяникий а, кхыча къахьегамхой а дукха колоннаш тIехъяьлар трибунана хьалхашка тIолла, масса а йолча колоннаца шоай даьй мехка цIабаьхка нохчийи гIалгIай а болаш.

Сийлахь -йоккхача Октябрьски революцен дезача цIайна сийде, парте а къахьегамхой а барт цхьоагIо цаI йолга гойташ демонстраце арабаьннараш 80 эзарнел совгIа къахьегамхой бар.

РЕДКОЛЛЕГИ.

Сийлахь-боккхача Октябрах доазол дехьарча общественнии политическии деятелаша яьхар

СУНЬ Ят-Сен,
сийлахь-воккха
Китайски революционер-демократ.

СИЙЛАХЬ-ДОККХАЧА ХУВЦАМИЙ ХЬАСТ

Европацара тIом йистебаьначул тIехьагIа Россес ший империализм кIалтIакхессар, хIаьта цун метта социалистически паччахьалкхе вIашагI а еллар. Цу гIулакхо кхыдола сийлахь-доккха хувцамаш дир. Революци хилча денз ялх шу мара даьннадац, бакъда цу ялх шера а Россес ший чухьара вахар эрга а даьккха, къаьнара низий политика кердача, машара политикаца хийцар. Цу кердача политико цхьаккха тайпара йола дунен агресси лерхIац; цо лерхIар да — низболаш бараш юха а бетташ, низбоацачарна гIо дар, нийсхо лоаттаяр.

(«Кхоъ халкъан принцип» яхача книжка тIара, 1924 ш.).

Мартин АНДЕРСЕН-НЕКСЕ,
писатель (Дания)

ИСТОРЕН ЧУХЬ ШИЙНА НИЙСА КХЫ ХИННАДОАЦА ГIУЛАКХ

Сай цIерахи сай новкъостий цIерахи боккхача безамца а кхоачалургйоацача энтузиазмаца а моаршал хоатт аз котъювлача эрсий пролетариатага. Башха дика болча шун хьокхамо дерригa адамаш тохадолийтаргда. Болхлойи ахархойи революционни интернационал вIашагIйолла еза. Сийлахь-йоккхача революценна гIо де кийча ва со.

(В. И. Ленинга яхьийтача телеграмма тIара, 1917 ш.).

Ромен РОЛЛАН,
писатель (Франци)

ЭРСИЙ РЕВОЛЮЦЕХ ТЕШАР

Европе эггара хьалха эрсий революци хоастаяьчарца дог гIоздаьнна хоастайир аз из, дуне из лархIа безам боацаш долча хана. ХIаьта цунах тешаш а из бакъъеш а хилар со, цхьайола идейни башхалонаш ювцаш се хилар теркал а ца деш. ХIанз берригa империалисташ, берригa фашисташ, берригa обокурантисташ пресса а общественни уйла а шоана духьалъяккха гIертача хана, финансова кIантилгий карайолча цхьайолча правительствошта — марионеткашта низ баь, уж шоана духьалбаьннача укх кхерамеча минуте аз цIаькха а тешалду шоана сай доттагIий — Малхбузен писателий цIерах а сай цIерах а тхо шо дезаш хиларах.

(Октябрьски революцен иттлагIа шу далара цIай дезде вехарах деннача жопах, 1927 ш.).

Роза ЛЮКСЕМБУРГ,
болхлой болама гIоръяьнна деятель (Германи)

ДУНЕН СОЦИАЛИЗМАН СИЙ КIАЛХАРДАККХАР

Малхбоален социал-демократий ца хинна революционни сий а денал а большевикий хилар. Цар октябрьски восстанес эрсий революци кIалхараяккхарал совгI, дерригача дунен социализман сий а кIалхарадаьккхар.

(«Эрсий революци» яхача статьяна тIара, 1918 ш).

7-ча ноябре 1957-ча шера Шолжа-гIали тIа хинна демонстраци. Нохч-ГIалгIай иллейи халхарен ансамбла артисташ вайнаьха халхар деш ба. И. Плиева сурт.

ЛИ Да-Чжаю,
Китаян Коммунистически парти вIашагIъеллачарех цаI.

АДАМАШТА НИКЪ ХЬУВКХАШ БОЛА ГУРГАЛ

ХIанзчул тIехьагIа вайна массанахьа а бIарга мел гур — большевизма байракхаш я; вайна массанахьа мел хозар — большевизма котдувлача иллен оазаш я. Адамашта никъ хьокхаш бола гургал техаб! Кортамукъален сердало гучаяьннай. Хургдола дуне цIеча байракхий дуне хила дезаш да.

(«Большевизма котало» яхача статья тIара 1918 ш.).

Мустафа Кемаль АТАТЮРК
Турецки республикан хьалхара президент

НИЗ-IОТКЪАМ ЦIАККХА ХУРГБОАЦАШ ДIАБАККХАРА ДУХЬА

Аз дог тIоздаьнна хоам бу шуга ший зIанараш йохаярал совгI, дерригa дуне кортамукъадаккхара тIехьа шин шера къовсам лоаттабеча а, хIаьта низ-Iоткъам цIаккха хургбоацаш дIабаккхара духьа ца хеззача бесса халонаш ловча а эрсий халкъа турецки халкъ раьза хиларах.

Советски правительствога ейтача телеграмма тIара, 1920 ш.).

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 23, телефоны: редактора 2-07-01, отдела партийной жизни 2-41-23, отдел экономики 2-25-72, корректорской — 2-30-91.

СФ02535. Типография им. 11 августа 1918 года, проспект Революции 30/3. Заказ № 7774